

ROBERT BROŽ II (1939 – 2019) Turčianska galéria, september 2019

Na počiatku bolo slovo, žriedlo poznania. Podľa Roberta Broža zázrak, ktorý stál na úsvite kultúrnej epochy ľudstva. To slovo mu učarovalo. Nielen svojím významom, ale i podobou. Stalo sa mu chlebom každodenným obrazne i doslova. Od začiatku svojej profesionálnej kariéry ho sprevádzalo v písanej, ale predovšetkým tlačenej podobe. Týmito slovami som začínala svoj preslov k výstave Roberta Broža v r. 2009, venovanej jeho okrúhlinám. A nič sa od tohto tvrdenia nezmenilo. Okrem nezvratného faktu, že medzitým sa Robertovo dielo a život sám už uzavreli. Pravdou je, že sa stretávame opäť pri nadchádzajúcom, žiaľ už nedožítom jubileu Roberta Broža so zámerom pripomenúť jeho tvorivú osobnosť touto komornou expozíciou, časovo a tematicky ohraničenou obdobiím 60. rokov 20. st. s dôrazom na voľnú a knižnú tvorbu, ktorou nazrieme do rokov štúdií a mladosti Roberta Broža.

Dovoľte niekoľko faktografických údajov zo života a tvorby Roberta Broža. Do Martina prišiel s rodičmi v r. 1951. V r. 1954 – 1958 študoval na Škole umeleckého priemyslu v Bratislave a od r. 1962 pôsobil ako technický, výtvarný redaktor a napokon i grafický dizajnér vo Vydavateľstvách Osveta a Neografia. Svoju pracovnú kariéru ukončil v roku 2000, ale ani potom neprestal s grafickými úpravami kníh. Predovšetkým pre Vydavateľstvo PRO. Po mnohých desaťročiach redaktorskej a autorskej práce zostalo po Robertovi Brožovi viac ako 800 výtvarne a graficky upravených knižných publikácií a nespočetné množstvo príležitostných tlačí, návrhov a realizovaných plagátov či logotypov, ktoré vznikali na objednávku pre vydavateľstvá, firmy, organizácie, ale aj domáce, resp. medzinárodné umelecké a spoločenské projekty svojej doby.

Brožov autorský rukopis sa stal neodmysliteľným fenoménom, sprevádzajúcim a určujúcim kvalitu výstupov v oblasti slovenskej knižnej kultúry. Päť desaťročí neúnavnej tvorivej aktivity oprávnene zaradilo Roberta Broža medzi špičku moderného slovenského knižného dizajnu a typografie. Zaslúžene.

Výstava vymedzená koncom 50. a predovšetkým 60. rokov, s malým presahom do 70. rokov predstavuje Roberta Broža ako talentovaného výtvarníka a tvorcu knižnej grafiky či ilustrácie. Je malou ochutnávkou Brožovej voľnej tvorby inšpirovanej neskoro avantgardnými experimentujúcimi poetikami, ktoré prenikali v 60. rokoch do tvorby československých výtvarníkov. Svedčí o tom aj niekoľko abstraktných, geometrizujúcich či akčných kresebných štúdií, ale aj tvarovo čistých, rozmerovo veľkorysých štruktúrnych grafík. Je zrejmé, že

Robert Brož hľadal výrazový register pre svoju voľnú tvorbu, ale napokon sa našiel predovšetkým ako ilustrátor a grafický úpravca kníh, knižných obálok, frontispisov celých edícií v zmenšených formátoch, ktoré preferovala tlač. Stal sa všeobecne rešpektovaným a pracovne vyťaženým grafikom Vydavateľstva Osveta. Výstava umožňuje nazrieť do spolupráce s básnikom, novinárom a editorom Theom. H. Florinom. 60. roky priniesli i v knižnej tvorbe a edičných programoch vydavateľstiev nové impulzy. Vyniesli na svetlo sveta režimom nepohodlných autorov a ich diela (Např. poéziu Janka Silana, Jaroslava Rezníka a ďalších). Spolu so svojím priateľom Th. H. Florinom sa R. Brož podpísal pod kompletnú úpravu útlých bibliofilsky koncipovaných knižných titulov s obmedzeným počtom vydaných kusov na exkluzívnejšom papieri (niektoré z nich) Taktiež sa podpísal pod kompletnú výzdobu zbierok poézie pochádzajúcich z pera Th. H. Florina, ktoré vydával Florin pri príležitosti Hviezdoslavových Kubínov prakticky do r. 1973. Robert Brož však ako interný grafik Vydavateľstva Osveta upravoval knihy, ktoré vychádzali v jeho domovskom vydavateľstve a postupne pribudli i tituly pre vydavateľstvo Slovenský spisovateľ a neskôr i vydavateľstvo Obzor, zvlášť edícia Postavy a osudy.

Osobitnú kapitolu tvoria Brožove početné návrhy na zadnú obálku časopisu vydávaného Maticou slovenskou Čitateľ, ktoré obsahovali umelecký text a jeho ilustráciu a úpravu.

Za pozornosť stojí grafická úprava príležitostných tlačí spojených s podujatím Martinské kultúrne slávnosti, ku ktorým sa R. Brož počas dlhých rokov vracal. Upravil množstvo katalógov pre galérie, múzeá, navrhol stovky pozvánok a plagátov pre výstavy domáce i zahraničné. (Bienále slovenskej grafiky v Banskej Bystrici, Bienále knižného umenia v Martine a i.) Bol autorom logotypov a grafických značiek, precízne ovládal umenie výroby tlačiarskych predlôh, tzv. makiet, bol majstrom typografického umenia a jeho tvorcom a veľkým kreatórom či komponistom. Po nástupe digitálnych médií a digitálnej predlohy pre tlač R. Brož pokračuje vo svojej práci knižného grafika a po ukončení pracovného pôsobenia vo Vydavateľstve Neografia sa venoval aj voľnej tvorbe. Vznikli série digitálnych tlačí lettristických obrazov, a rôznorodo tematizovaných typoštúdií. Robert Brož o sebe tvrdil, že v sebe spája dušu autora s mozgom počítača.

Dielo R. Broža je uzavreté, ale význam jeho tvorby oprávnene čaká na komplexnejšiu umelecko-historickú, najlepšie knižnú reflexiu.

PhDr. Jarmila Kováčová, kurátorka výstavy